

Patakfalvi Emőke művészettörténész megnyitóbeszéde:

Szeretettel üdvözlök mindenkit a kiállítás megnyitóján. A kiállítás témája a Boldogasszony, Szűz Mária, a magyarok Patrónusa, Nagyasszonya. Nagyon sok elnevezést felsorolhatnék és néhányra itt is példát tudok mutatni.

Mikor is kezdődött el a témának a művészek által való feldolgozása? A Mária-ábrázolások egyidősek a kereszténységgel, de tudnunk kell, hogy már a sámánista és a politeista vallásokban is jelen volt egy ún. „női istennő”, földanya nevezzük, ahogy szeretnénk, és már ez is megjelent a festményeken – festményeken értem a szót itt hozzáigazítva a korhoz, tehát sokkal inkább agyagtábláról, mozaikról, barlangrajzról beszélhetünk.

A magyar hitvilágban nagyon sokféle Boldogasszonyról beszélhetünk, az istenanya szerepkörének kialakulása a pogány korszakba vezet vissza, nagyon sok ráépüléssel a kereszténységben, így alakult ki a mai kép. Kálmány Lajos néprajzkutató szavait idézném:

„Népünk beszédét megfigyelve többféle Boldogasszonyról hallunk említést tenni. Az egyszerűen Boldogasszonynak mondotton kívül beszél szülő Boldogasszonyról, gyertyaszentelőről, fájdalmasról, gyümölcsoltóról, nagyról, sarlósról, olvasósról, segítőről, a kis Boldogasszonyról – kit pusztán csak Kisasszonynak nevez. Mindenesetere ebből a sokféle Boldogasszonyból néhányat a kereszténységnek kell átengednünk.”

Az 1885-ben keletkezett idézet rámutat a magyar hitvilág és a Boldogasszony fogalom szoros együttélésére. Bizonyíték, hogy az első keresztény királyunk, Szent István Máriának ajánlja fel az országot, hogy vegye védelmébe. A pogány hitvilágot nem lehetett pár nap-hét alatt teljesen kiírtani egy népből, a pogány földanya és a keresztény Mária megfelelő összekapcsolási pontnak bizonyult.

A néprajzi lexikonban is a Boldogasszony szócikk alatt a fent említett kapcsolatot tartja elfogadhatónak megemlítve, hogy Gellért püspök parancsára Szűz Mária fogalomkörét az ősi pogány istenasszony hite köré építették.

A középkor folyamán a szerzetesrendekkel különösen a ciszterciekkel, akik minden templomukat Szűz Máriának szenteltek fel, elterjedt és megerősödött a Máriát övező tisztelet. Mező András nyelvész kutatásai alapján, a középkori Magyarországon több mint 600 templom, kápolna és kolostor Mária tiszteletére volt felszentelve. A 600 egy jelentős szám figyelembe

véve a kort, hogy mennyi lakosa lehetett az országnak és hány templom, kápolna illetve kolostor állhatott. Ez a tisztelet élt tovább és maradt fenn mind a mai napig a kereszténységben, annak ellenére is, hogy sok különböző vallás született más-más hitelvekkel Mária tisztelete ökumenikus.

A Mária-kultusz kialakulásában szerepet játszhatott az is, hogy az apajogú társadalomban, ahol a döntések a férfiak, családfők és királyok kezében voltak szükség volt egy ellenpólusra. Mária fiát, Jézust tanácsokkal látta el és segítette őt, ő maga nem tesz csodákat, de a háttérben szeretettel és odafigyeléssel segíteni próbál fián. Jézus halálakor édesanyjára bízta szeretett tanítványait, ezáltal elismeri, hogy édesanyjának fontos szerepe van. Ez a csendes jelenlét bátorító erőként hatott, ezért a Mária ábrázolások ott voltak a legelső és a leggyakrabban megjelenő művészi témák között.

Ezt az örökséget láthatjuk itt a falakon most, nagyon különböző technikával készült festményeken és szobrokon, a Szűz Mária kultusz sokszínűségét bemutatva. Minden kor és stílus újraértelmezi a témákat és megszületik egy sajátos értelmezés.

A huszonhat művész alkotását bemutató kiállítás inspirációja több rétegű, hogy csak néhány példát említek:

-Patróna: **Tóth-Kovács József**: *Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának*

Mara Kinga: *A magyarok nagyasszonya*

-számunkra még talán ennél is fontosabb a Csíksomlyói kegyhelyhez kapcsolódó feldolgozások: **Szinte Gábor**: *Csíksomlyói Madonna*

A leggyakoribb ábrázolási módja Máriának a szülés utáni boldog Madonna, aki kezében tartja a kis Jézust. Erre a klasszikusabb mintára is találunk példát itt a kiállításon **Bráda Tibor**: *Washingtoni Madonna*, amely egyben megfelelő példa arra is, hogy a Mária kultusz nem földrajzilag lehatárolt tisztelet.

Ahogy **Somogyi Győző**: *Matyó Madonnája* bemutatja, hogy az ősi minták lecsapódása más-más megjelenítési módot követ különböző népeknél, de mindig szem előtt tartva a fő témát.

Szűz Mária életéből leggyakrabban az angyali üdvözlés, a kánai menyegző, a kis Jézus bemutatása a templomban és a menekülés Egyiptomból eseményei elevenednek meg. (**Lajta Gábor**: *Angyali üdvözlés*, **Szabó Ákos**: *Újszülött bemutatása a templomban*)

Az édesanya képének örök megtestesítője mint szerető, védő és gyászoló anya ugyancsak megjelenik a művészeti alkotások között. (**Raffay Dávid**: *Gyászoló Szűzanya*)

Az itt megjelenő művészek közül Györfi Sándor a keresztúriaknak ismerősen csenghet, a múzeum udvarán látható Molnár István mellszobra és a főtér parkjában kiállított turulmadaras emlékmű az ő keze munkáját dicséri. A kiállításon egy bronzból készült alkotása tekinthető meg.

De mielőtt minden alkotást felsorolnék, kérem tekintsék meg Önök és győződjenek meg róla, hogy a sokszínűség és a változatosság egy örök témában mennyire művészi tud lenni.

Köszönöm a figyelmet.